

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ

Πρὸ τῶν πυλῶν...

Ἦδη στὸν τίτλο τῆς παραγράφου γίνονται ὑπαινιγμοὶ σὰν ὁ εἰκοστὸς πρῶτος αἰώνας νὰ ἦταν ἓνα οἰκοδόμημα μὲ κλειστές, κατάκλειστες, ἐπτασφράγιστες τὶς πύλες του. Πρὸ τῶν θυρῶν του, λοιπόν, παρέστηκα καὶ τῶν πονηρῶν... λογισμῶν οὐκ ἀφίσταμαι. Λογισμοὶ διερευνητικοὶ μὲ συνέχουν γιὰ τὸ τί νὰ κρύβεται μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλειστὸ οἰκοδόμημα. Τί μὲ περιμένει ἂν μοῦ ἀνοίξουν ἢ ἀνοίξω τὶς πύλες. Φόβοι ἀναμικτοὶ μὲ ἐλπίδες μὲ διακατέχουν καὶ θέλω νὰ μάθω τί συμβαίνει καὶ διστάζω νὰ μῶ.

Ἀνάμικτα συναισθήματα περιέργειας καὶ ἀναστολῶν ὀδηγοῦν τὴ διελκυστίνδα τοῦ πόθου μου. Κάτι μοῦ ψιθυρίζει μέσα μου γιὰ βιαστὲς πού ἀρπάζουσι καὶ πάλι δὲν τὸ τολμῶ νὰ σπάσω τὰ κλειθρα καὶ νὰ εἰσέλθω. Οὔτε πάλι ἔχω στὴν κατοχὴ μου σάλπιγγες ὥστε μὲ παιανισμοὺς νὰ ἐξορκίσω τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ πού κρύβεται ἀπὸ πίσω καὶ νὰ ρίξω τὰ τεῖχη τῆς Ἰεριχοῦς σὰν μὲ κέλευσμα πού ἀναπετάσσει τὶς πύλες. Ἀκούω πολλοὺς ν' ἀναφωνοῦν: «Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι...». Τὴ συνέχεια, ὅμως, τὴν παραλείπουν: «... καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης!» Γιατί πολλοὶ συνωθοῦνται στὸ ποιὸς νὰ πρωτομπεὶ καὶ στριμώχνονται πρὸ τῶν πυλῶν. Καὶ δὲν ἀφήνουν θέση γιὰ τὸν βασιλέα τῆς δόξης. Αὐτός, ὅμως, θὰ ἦταν Ἐκεῖνος πού ὡς Καλὸς Ποιμένας θὰ πορευόταν μπροστὰ καὶ θὰ ὀδηγοῦσε τὰ βήματα ὄλων ὄσων ἔπονταν νὰ συγκροτήσουν τὴν Μία Ποίμνη καὶ νὰ συνεχίσουν νὰ οἰκοδομοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ σ' αὐτὸν τὸν νέο αἰώνα.

Αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, ἔχει ὡς ἀπώτερο στόχο τῆς τῆ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, τὴ σῶα καὶ ἀσφαλῆ ἐπιστροφή στὴν ἀγκαλιὴ τοῦ Θεοῦ Πατέρα, στὴ θεία καὶ ἀπέραντη στοργή. Γνωρίζει, ἔχοντας τὴ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου, ὅτι οἱ πύλες τοῦ Ἄδου δὲν θὰ τὴν καταβάλουν καὶ ἔτσι μὲ ἐπιστῆμη καὶ τέχνη ποιμαίνει καὶ καθοδηγεῖ. Ποιὰ, ὅμως, θὰ εἶναι συγκεκριμένα ἡ Ποιμαντικὴ γιὰ τὸν κόσμον τοῦ 21ου αἰώνα καὶ ποιὸ θὰ εἶναι τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ κόσμου; Εἴμαστε προετοιμασμένοι γι' αὐτὸν τὸν καινούριον αἰώνα;

Οἱ Ἐκκλησίες ἐλπίζουν καὶ ὀφείλουν νὰ ἐτοιμάζονται καὶ νὰ ἐτοιμάζουν τὸν κόσμον σὲ μιὰ ἐτοιμασία ἐλπίδας γιὰ τὸ μεγάλο ὄροσημον τοῦ 21ου αἰώνα καὶ ὀφείλουν νὰ προσφέρουν στὸ σημερινὸ κόσμον τὴν ἐλπίδα πού ἔχει ἀνάγκη. Ἰδιαιτέρως ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ προσφέρει τὴν ἐλπίδα πού περιέχεται στὴ δική της πνευματικὴ παράδοση. Μὲ ποιόν, ὅμως, τρόπο; Εὐθὺς ἀμέσως θέτουμε δυὸ καίρια ἐρωτήματα πού ἀναφέρονται στὸ ποιὰ μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ Ποιμαντικὴ τοῦ μέλλοντος καὶ ἂν ἔχει μέλλον ἡ Ποιμαντικὴ.

Ποιμαντική τοῦ μέλλοντος

Πρέπει, ὅμως, ἐξ ἀρχῆς νὰ ξεκαθαρίσουμε ὅτι τὸ μέλλον μᾶς προβληματίζει ποιμαντικά.

Πρῶτα πρῶτα κυριολεκτικά. Τί καὶ πῶς θὰ γίνεῖ στὴν πράξη ἡ συγκρότηση τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπὸ τὸν Ἕνα Ποιμένα; Ὅσο κι ἂν φαντάζει μακρινὸ καὶ ἄπιαστο ὄνειρο, ἐν τούτοις ἡ εἰκόνα αὐτὴ μᾶς συνέχει ἐσχατολογικὰ· πρὸς τὰ ἐκεῖ πορευόμαστε. Καὶ θὰ πρέπει ἐν τῷ μεταξύ νὰ ἐπιλύσουμε ὅσα προβλήματα παρουσιάζονται καὶ νὰ ὑπερβούμε ὅσα ἐμπόδια μπαίνουν σ' αὐτὸ τὸ δρόμο. Εἴτε αὐτὰ ἐμφανίζονται σὲ μία ὀρθόδοξη τοπικὴ Ἐκκλησία εἴτε στὶς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες μεταξύ τους εἴτε μεταξύ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἑτεροδόξων, καὶ ὄχι μόνο. Γιατί στὴν μία Ποίμνη καλοῦνται νὰ ἐμφιλοχωρήσουν ὅλοι· καὶ μέλη ἄλλων θρησκειῶν, ιδεολογικῶν, κοσμοθεωρητικῶν καὶ βιοθεωρητικῶν ἐπιλογῶν. Τὸ ἄνοιγμα, λοιπόν, πρὸς ὅλους εἶναι ἐπιταγὴ ἀποστολῆς: «πορευθέντες μαθητεύσατε παντὰ τὰ ἔθνη».

Κατὰ δεύτερο λόγο τὸ μέλλον μᾶς ἀπασχολεῖ ποιμαντικά καὶ ὡς πρὸς τὴ δική μας προσωπικὴ ἔνταξη σ' αὐτὴν τὴν Ποίμνη καὶ τὴν πρόδοδό μας στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ. Ὁ σχεδιασμὸς τῆς πορείας ἐπὶ προσωπικῆς βασεως εἶναι ἀπαραίτητος. Ἀπὸ ἐμᾶς ἀπαιτεῖται ἐτοιμότητα νὰ διακρίνουμε τὸ θέλημα καὶ τὸ κάλεσμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ βοήθεια πνευματικῶν ὁδηγῶν καὶ συμπαραστατῶν.

Τὸ μέλλον μᾶς ἀφορᾷ ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ πῶς θὰ προετοιμαστοῦμε νὰ ὑποδεχτοῦμε καὶ νὰ ἀποδεχτοῦμε ἐνδεχομένως ὅλα αὐτὰ τὰ καινούρια καὶ θαναμαστὰ πού μᾶς ἐπιφυλάσσει· καὶ νὰ τὰ ἐνσωματώσουμε καὶ νὰ τὰ ἀφομοιώσουμε ἢ ἀκόμα καὶ νὰ τὰ ἀποβάλουμε, ὅταν αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο. Χωρὶς νὰ χαρακτηριστοῦμε ὡς «νεοπαθεῖς», παθιάζοντας γιὰ καθὲ τί τὸ καινούριο, ἄς εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δοῦμε τὸ νέο καὶ τί πραγματικὰ τὸ νέο φέρνει καὶ δὲν φαίνεται ἀπλῶς σὰν καινὸ χωρὶς καὶ νὰ εἶναι. Μὲ αὐτὴ μας τὴ στάση ταιριάζει καὶ ἡ ἐτοιμότητά μας νὰ ἐγκαταλείψουμε καθὲ τί τὸ παλιὸ ὅταν αὐτὸ ἔχει ξεπεραστεῖ καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον καμιά ἐλπίδα ὅτι θὰ χρησιμεύσει κάποτε.

Ποιμαντικὴ ὡς πρὸς τὸ μέλλον εἶναι ἀκόμα καὶ ἡ προετοιμασία μας γιὰ τὰ δύσκολα καὶ τὰ ἐπερχόμενα κακά. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ μέλλον μᾶς ἐπιφυλάσσει μεγάλα δεινὰ εἴτε σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο εἴτε σὲ κοινωνικὸ, οικονομικὸ, πολιτικὸ, υἰγείας κ.λπ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ ἀπαριθμήσουμε. Καθημερινὰ βομβαρδιζόμαστε ἀπὸ συμβαίνοντα κακά ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μελλούμενα. Βέβαια, ἀπευχόμαστε νὰ συμβοῦν. Χρειάζεται, ὅμως, ἡ ἐτοιμασία μας ὥστε νὰ μὴ ταραχτοῦμε ὅταν μᾶς βρεῖ τὸ κακό. «Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἔταραχθην» μᾶς ὑποδεικνύει ὁ ψαλμωδός. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δεχτοῦμε εὐγνωμόνως ὄχι μόνον τὰ ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ τὰ λυπηρὰ, ἀφοῦ ἔχουμε τὴν αἴσθησιν ὅτι ὁ Κύριός μας συνοδεύει πᾶσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας.

Μία ἄλλη πτυχή τοῦ θέματος πού μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι τὸ πλαίσιο καὶ οἱ δομὲς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τὸ ὁποῖο καλούμαστε νὰ ἐπιτελέσουμε στὸ μέλλον. Ὅσο μεγάλη καὶ νὰ εἶναι ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν καὶ τοῦ περιβάλλοντος ὅπου ἀσκήθηκε ἡ Ποιμαντική στὸ παρελθόν, τὸ μέλλον μᾶς ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ πλαίσιο καὶ ὡς πρὸς τὶς μορφές. Ὅπως καὶ ὁ Κύριος ἐμφανιζόταν «ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ», τὸ ἴδιο καὶ ἡ Ποιμαντική τοῦ μέλλοντος θὰ προσλαμβάνει διάφορες μορφές ἐνῶ στὴν οὐσία θὰ εἶναι ἡ ἴδια ὡς πρὸς τὶς προθέσεις καὶ τοὺς στόχους της.

Τὸ μέλλον μᾶς ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις ἢ μᾶλλον ἀναμενόμενες ἀλλαγές καὶ ὡς πρὸς τοὺς συνεργούς μας στὰ ἔργα τοῦ Κυρίου. Φυσικὸ ἄλλωστε καθὼς οἱ ἄνθρωποι μεγαλώνουν, πεθαίνουν, ἀποχωρίζονται, διαχωρίζουν τὶς θέσεις τους καὶ προσανατολίζονται πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις. Πολλές φορές οἱ ἀποχωρήσεις εἶναι ὀδυνηρές· ἄλλοτε μᾶς ἀνακουφίζουν καὶ μᾶς λύνουν τὰ χέρια· ἄλλοτε οἱ ἀποχωρισμοὶ μᾶς ρίχνουν σὲ βαρύτερο πένθος μέχρις ὅτου νέοι συνεργάτες ἐπουλώσουν πληγές καὶ τραύματα καὶ μᾶς κάνουν νὰ ἐλπίζουμε καὶ νὰ ἐπιτελοῦμε τὸ ἔργο προθύμως.

Τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς.

Τώρα, ὅσον ἀφορᾷ στὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς τὸ ἐρώτημά μας, ρητορικὸ ἢ ὄχι, θὰ μπορούσε νὰ διατυπωθεῖ μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «ποῦ ὑπάγεις, Ποιμαντική»; Αὐτὸ θὰ ἐσήμαινε ὅτι τῆς ἀπευθύνουμε τὸν λόγο καὶ τὴν ρωτᾶμε γιὰ τὸ «ποῦ πηγαίνει» ἢ γιὰ τὸ «ποῦ τὸ πηγαίνει»· ἴδιο ρῆμα μὲ τόσο διαφορετικὴ χρῆση καὶ σημασία. Ἡ Ποιμαντική, ἀσφαλῶς, δὲν μπορεῖ «νὰ τὸ πηγαίνει» ὅπου ἀπαιτοῦν οἱ καιροὶ ἢ μᾶλλον ὁ καιρός. Δὲν ὑπάρχει ὀπισθοχώρηση παρὰ μόνον ἐπέκταση, πρόσω ὀλοταχῶς! Ἐξ ὀρισμοῦ, λοιπόν, ἡ Ποιμαντική ἔχει μέλλον γιατί νοιάζεται γιὰ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Αὐτὴ ἡ ἔγνοια, αὐτὴ ἡ μέριμνα δὲν ἀφήνει τὴν Ἐκκλησία νὰ ἡσυχάζει καὶ νὰ ἐφησυχάζει στὰ κεκτημένα. Ὅποιος ἀνησυχεῖ, γρηγορεῖ καὶ προσέχει. Ψυχανεμίζεται τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, ἐπιστρατεύει ὅλα τὰ αἰσθητήριά του· ὄχι μόνο φροντίζει γιὰ τὴ φυλακὴ (φύλαξη) τῶν πέντε αἰσθήσεων ἀλλὰ καὶ τὶς θέτει σὲ ἐπιφυλακὴ καὶ ἀγρύπνια. Ὅχι μόνο τὶς σωματικὲς ἀλλὰ καὶ τὶς πνευματικὲς. Ἐπιτελεῖ προφητικὴ διακονία, προσανατολίζει, δηλαδή, κυριολεκτικά, διότι κατευθύνει πρὸς τὴν Ἀνατολὴ τῶν ἀνατολῶν πού εἶναι ὁ Κύριος. Ἡ προφητικὴ ἀποστολὴ μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς ἡ ἕκτη αἴσθησις, ἐκείνη τοῦ προσανατολισμοῦ, πού ὀδηγεῖ, βάζει στὸν δρόμον τοὺς ἀνθρώπους γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸ μοναδικὸ δρόμον. Ὅλες οἱ αἰσθήσεις συγκεντρώνουν τὶς κατάλληλες πληροφορίες καὶ ἡ ἕκτη αἴσθησις τοῦ προσανατολισμοῦ τὶς κατευθύνει πρὸς τὴ μοναδικὴ διεύθυνση. Τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς ἐξαρτᾶται κατὰ ταῦτα ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον εἶναι προσανατολισμένη πρὸς τὸ μέλλον.

Ο προσανατολισμός αυτός δείχνει ότι τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὴν «ὀπτική» μὲ τὴν ὁποία ἀντικρῦζουμε τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ποιμαίνουμε τοὺς ἀνθρώπους. Τελευταῖες ἐρευνες ὑποδεικνύουν ὅτι μία *ποιμνιοκεντρικὴ νοοτροπία*, ἀντίληψη, δηλαδή, στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ ἡ ἄποψη ὅτι τὸ ποίμνιο στὸ σύνολό του εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἀσκήσεως τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἐπίτευξη τοῦ τελικοῦ στόχου καὶ διευκολύνει τὴν πραγματοποίησή του περισσότερο ἀπὸ μία *ποιμενοκεντρικὴ νοοτροπία*. Ἡ τελευταία θεωρεῖ ὅτι τὸ Α καὶ τὸ Ω εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ ποιμένα.

Δὲν πρέπει, βέβαια, νὰ παραθεωρήσουμε τὸ γεγονός, ὅτι κύριος μοχλὸς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου παραμένει ὁ ἱερέας· συντονιστῆς ἑνὸς ποικίλου ἔργου· πορθμεὺς ποὺ φέρνει σὲ ἐπαφὴ ἀντίθετους καὶ οἰκείους. Δὲν εἶναι, ὅμως, τὸ κέντρο καὶ ὁ μοναδικὸς συντελεστής. Πολλὲς δυνάμεις συμμετέχουν καὶ συνεργοῦν σ' αὐτό. Ἡ ἐνσωμάτωσή τους στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας συντελεῖ στὴ λειτουργικότητά της ὥστε νὰ μπορέσει τὸ ποιμαντικὸ ἔργο ν' ἀναπτύξει τὶς τέσσερις βασικὲς λειτουργίες: τὴ μαρτυρία, τὴ λατρεία, τὴν κοινωνία-ἐπικοινωνία καὶ τὴ διακονία ἀγάπης.

Κεφαλή, ὅπως πάντα, παραμένει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος, ὅπως παρουσιάζουμε σὲ ἄλλη οἰκεία εἰκόνα, εἶναι ὁ Καλὸς Ποιμὴν. Μόνο ἂν ὁ Καλὸς Ποιμένας θεωρηθεῖ, ὅπως καὶ εἶναι, τὸ Κέντρο, τότε καὶ μόνο μία Ποιμενοκεντρικὴ Ποιμαντικὴ βρίσκει τὸ ἔσχατο νόημά της. Μὲ τὴν ποιμνιοκεντρικὴ ὀπτικὴ διαφαίνεται σήμερα καὶ τείνει νὰ ἐπικρατήσῃ στὸ μέλλον μία πιὸ εὐρυθμὴ λειτουργία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Βασικὴ, ὅμως, προϋπόθεση εἶναι ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι νὰ ἔχουν τὴν αἴσθησις ὅτι Ποιμένας τους εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος.

Ἡ ἐλπίδα ἔχει ὄνομα

Αὐτὸς εἶναι ποὺ ἐπιτρέπει «νὰ κρατῶ τὸν νοῦν μου εἰς τὸν Ἄδην καὶ νὰ μὴν ἀπελπίζομαι» (Γέροντας Σιλουανός). Γιατί ὁ ὀρθόδοξος χριστιανὸς γνωρίζει καλὰ ὅτι ἡ ἐλπίδα δὲν εἶναι μία ἀφηρημένη ἔννοια, μία κατάσταση μόνο. Ἡ ἐλπίδα ἔχει ὄνομα. Εἶναι «ὁ Χριστός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν»· εἶναι ὁ Κύριος, ποὺ εἶναι «ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων». Αὐτὸς εἶναι ἡ μόνη βάση ποὺ μας κάνει αἰσιόδοξους.

Ἡ ἐλπίδα αὐτὴ δὲν εἶναι κατάσταση ψυχικῆς εὐφορίας τῆς στιγμῆς. Εἶναι δοκιμασμένη καὶ σφυρηλατημένη μὲ ὑπομονή. Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα δὲν ντροπιάζει αὐτοὺς ποὺ τὴν ἔχουν. Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα ἔξω βάλλει τὸν φόβον, τοὺς φόβους ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει ἡ εἴσοδος μας στὸν 21ο αἰῶνα. Τὰ μηδενικά τοῦ 2000 μετατρέπονται τότε σὲ σωσίβια καὶ μᾶς βοηθοῦν ν' ἀνέβουμε πάλι στὸ καλοτάξιδο σκαρὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ γίνουμε «πλοηγοὶ καὶ ὄχι ναυαγοὶ στὸ νέο ὠκεανὸ ποὺ ἀνοιγόμεστε».